

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1939.

Första kammaren.

Nr 22.

Tisdagen den 28 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet *Forsslund* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 82, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2—4 §§ lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer;

nr 83, angående anvisande av medel till vissa luftskyddsåtgärder;

nr 84, med förslag till förordning om tilläggsskatt å bensen, m. m.; och

nr 86, med förslag till förordning om statlig nöjesskatt.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren för sin del måtte besluta, att andra särskilda utskottet skall behandla Kungl. Maj:ts proposition nr 82 (med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2—4 §§ lagen den 11 juni 1937, nr 348, om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer) samt första särskilda utskottet Kungl. Maj:ts propositioner nr 83 (angående anvisande av medel till vissa luftskyddsåtgärder), nr 84 (med förslag till förordning om tilläggsskatt å bensen, m. m.) samt nr 86 (med förslag till förordning om statlig nöjesskatt). Vartdera utskottet torde få behandla jämväl de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i respektive ämnen eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Tillika hemställer jag, att andra kammaren måtte inbjudas att förena sig med första kammaren i detta beslut.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Justerades protokollet för den 22 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes första särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om uppförande å riksstaten för budgetåret 1939/40 av en huvudtitel för folkhushållningsdepartementet m. m.;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa förändringar i rikskommissionens för ekonomisk försvarsberedskap arbetsuppgifter m. m.;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anvisande av medel för vissa krisorgan;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett område av kronoegendomen Starby kungsladugård i Östergötlands län;

Första kammarens protokoll vid urtima riksdagen 1939. Nr 22.

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till utrustning m. m. för flygteknisk försöksanstalt; samt
nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till viss beredskapsorganisation inom medicinalstyrelsen under budgetåret 1939/40.

Föredrogos och hänvisades till första särskilda utskottet nedannämnda motioner:

nr 32, av herr *Lindhagen*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 79, såvitt angår anslag till understöd åt verksamhet för villkorligt dömda och för frigivna fångar m. fl.;

nr 33, av herr *Herlitz* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för begränsning av statsutgifterna under budgetåret 1939/40 m. m.; samt

nr 34, av herr *Mannerskantz* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om värnskatt, m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första särskilda utskottets utlåtanden nr 52—56 och andra särskilda utskottets utlåtande nr 28.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 82—84 och 86 blevo desamma på begäran bordlagda.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 35, av herr *Andersson*, *Elon*, och herr *Gärde*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för begränsning av statsutgifterna under budgetåret 1939/40 m. m.; och

nr 36, av herr *Linderot*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om värnskatt, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.07 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 29 november.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Lindhagen* till hans excellens herr statsministern *Hansson* framställt följande fråga: »Har regeringen för avsikt att effektuera den av 1939 års lagtima riksdag i skrivelse nr 341 gjorda framställningen om utredning och förslag till nästa års riksdag om sådana ändringar i § 56 riksdagsordningen och därmed nära sammanhängande föreskrifter, som kunna vara ägnade att befrämja samråd mellan regering och riksdag i utrikespolitiska frågor?»

Ang. samråd mellan regering och riksdag i utrikespolitiska frågor.

Hans excellens herr statsministern **Hansson**, som enligt å föredragningslistan gjord anteckning komme att vid detta sammanträde besvara herr *Lindhagens* berörda fråga, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Herr *Lindhagen* har frågat om regeringen har för avsikt att effektuera den genom riksdagsskrivelse gjorda framställningen om utredning och förslag till nästa års riksdag om sådana ändringar i § 56 riksdagsordningen och därmed nära sammanhängande föreskrifter, som kunna vara ägnade att befrämja samråd mellan regering och riksdag i utrikespolitiska frågor.

Jag vill meddela, att framställningen i fråga är föremål för en förberedande behandling inom utrikes- och justitiedepartementen. Jag hoppas det skall bli möjligt att framlägga förslag i ärendet till nästa års riksdag.

Herr **Lindhagen**: Herr talman! Jag ber att få tacka statsministern för detta omsider lämnade meddelande. I den kungl. propositionen nr 79 till urtima riksdagen, som bl. a. innehöll en klassificering av kommittéerna i sådana som framdeles böra fortsätta att arbeta, sådana som böra indragas och sådana, som ännu ej blivit övervägda, förekom varken på justitieministerns eller på utrikesministerns stater något tal om en sådan kommitté, som nu skulle vara tillsatt i anledning av 1939 års riksdagsskrivelse i anledning av Undéns och *Lindhagens* motioner. I anledning av min fråga få vi emellertid ett besked redan nu — frågan är »föremål för en förberedande behandling», vilken behandling uppenbarligen påbörjats först efter framläggningen av förenämnda proposition — om att en sådan utredning kommer att äga rum och att förslag är avsett att framläggas för 1940 års riksdag.

Herr **Sandler** har förklarat — om jag minns rätt var det 1938 i andra kammaren — att det är en otymplig apparat som anvisas i § 56 riksdagsordningen, och den åsikten kan man ju ha. Herr **Sandler** föredrog då att i stället hos de olika partierna hålla privat föredrag om den utrikespolitiska situationen; som det säges, voro även föredragen olika formulerade i de skilda privata partiinstanserna, men det känner jag ju inte. Jag hoppas att den pågående utredningen skall leda till resultat redan »nästa riksdag», vilket så vitt jag förstår är nödvändigt. Och nog blir det »möjligt», om friska viljor anförtros uppdraget. Vi få då en överläggning i vardera kammaren eller eventuellt såsom av mig föreslagits i något kamrarnas plenum. Den nuvarande

Ang. samråd mellan regering och riksdag i utrikespolitiska frågor. (Forts.)
lagliga utvägen med förhandlingar i båda kamrarna är väl i varje fall mindre otymplig än privat och sekret föredragning i riksdagens fyra olika partier.

Ang. behandling inom riksdagen av det utrikespolitiska läget.

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Lindhagen* till hans excellens herr statsministern *Hansson* framställt även följande fråga: »Har regeringen för avsikt att frångå sitt den 8 november genom statsministern i andra kammaren och genom utrikesministern i första kammaren givna löfte 'att de gärna ville medverka till att så snart ske kan under urtima riksdagen tillfälle beredes till en behandling i kammaren av det utrikespolitiska läget i vad det berör vårt land' — och detta på den grund att enligt vad allmänt upplyses högerpartiets ledning motsatt sig en sådan allmän debatt under nuvarande läge?»

Ordet lämnades till hans excellens herr statsministern *Hansson*, som enligt vad å föredragningslistan angivits komme att vid sammanträdet besvara jämväl förevarande fråga och nu yttrade: Herr talman! Herr *Lindhagen* har frågat om regeringen har för avsikt att frångå sitt »givna löfte» att medverka till att så snart ske kan under urtima riksdagen tillfälle beredes till en behandling i kammaren av det utrikespolitiska läget i vad det berör vårt land.

Med anledning härav vill jag meddela, att efter samråd med representanter för riksdagspartierna frågan om tidpunkten för behandling i kammaren av det utrikespolitiska läget tills vidare hålles öppen.

Herr Lindhagen: Herr talman! Även här har min fråga föranlett att kammaren fått en viss klarhet över ett i många avseenden oklart spörsmål.

Min fråga blev icke fullkomligt ordagrant uppläst av herr statsministern, och jag skall därför be att få läsa upp den i sin ursprungliga lydelse: »Har regeringen för avsikt att frångå sitt den 8 november genom statsministern i andra kammaren och genom utrikesministern i första kammaren givna löfte att de 'gärna ville medverka till att, så snart ske kan, under urtima riksdagen tillfälle beredes till en behandling i kammaren av det utrikespolitiska läget i vad det berör vårt land' — och detta på den grund att enligt vad allmänt upplyses högerpartiets ledning motsatt sig en sådan allmän debatt under nuvarande läge?»

Nu har man ju också i högerpolitiska tidningar funnit anslutning till ett uppslag, som visst först kom från *Rickard Lindström* i en tidningsartikel i *Ny Tid*, som väckt stor uppmärksamhet och vari han uttalade, att »riksdagen inte var mogen för en utrikespolitisk debatt». Jag får verkligen fråga, om det är demokrati att förklara hela riksförsamlingen omogen och överlämna dessa angelägenheter åt en diktatur, som handlar under sekretess, utan att svenska folket eller åtminstone dess valda representanter få veta, vad det egentligen förhandlas om.

Jag vet nu inte varför högerpartiets ledning motsatt sig en sådan debatt. Jag har även läst artiklar i ett par tre högertidningar som säga, att det är rent nonsens att låta riksdagen behandla sådana här saker. Jag kan förstå det, ty högern har ju alltid på sitt program haft »försvaret främst». Nu har ju statsministern på senare tider liksom jag redan år 1922 försökt att sprida den opinionen i landet, att den tiden bör vara i antågande, då vi böra utbyta partiregeringarna mot landsregeringar och att således även partierna i sådana här för mänskligheten och fäderneslandet ödesdigra tider kunna hålla ihop om att man bör gå till grunden med fredsproblemen och allvarligt överlägga om dem, icke minst i svenska folkets valda riksdag.

'Ang. behandling inom riksdagen av det utrikespolitiska läget. (Forts.)

Jag vet inte hur det står till med liberalernas och bondeförbundets ledningar, men på socialdemokratiskt håll har frågan som sagt blivit särskilt aktuell genom att min gode vän Rickard Lindström proklamerat satsen att riksdagen icke är mogen. Det kan hända att redan diktaturerna, som vi nu frukta, snart nog falla, t. ex. efter ett dödsfall, och att det uppstår revolutionära rörelser som leda till införande av demokrati, och då har kanske utvecklingen i de s. k. demokratiska staterna gått i riktning mot mera envælde och åsidosättande av parlamentens uppgifter och rättigheter. Då kanske det är för sent att realisera det nordamerikanska förslag, »Union nu», som nu intresserar en del riksdagsmän om att bilda en union av de demokratiska staterna, d. v. s. alla engelsktalande stater samt Frankrike, Norden, Holland och Belgien; denna union skulle disponera över hela världsdelen, ty engelska imperiets kolonier i Asien och Afrika räknar man med såsom engelsktalande länder.

Nu ha vi emellertid fått höra av statsministern, att han skall överlägga med partierna om den rätta tidpunkten — d. v. s. med partiledningarna, och partiledningarna sammankalla kanske i nåder sina församlingar. Jag anser att denna väg måste beträdas med den yttersta försiktighet. Vad äro egentligen partiledningarna, som upphöjas till en styrande instans, fylkade i utrikesutskottets avigsida utrikesnämnden, under Konungens presidium, förbudet i grundlagarna, för att liksom statsråd tillsammans med representanter för regeringen överlägga och avgöra dessa frågor, under det att vi, staccars boskap, ingenting få veta!

Kunna ni icke, såsom av mig redan vid lagtima riksdagen 1939 hemställts, avskaffa titeln ledare, ty vi äro ju dock icke avsedda till boskap åt herrarna! Ledarna äro hyggliga medmänniskor som vi andra, men inte böra ni väl med föraktfullt avvisande av de menigas erfarenheter och fattningsgåvor mottaga denna från höjderna och pressen er tillagda titel ledare, utan ni böra kalla er kamrater och ordförande för partierna såsom ännu vid sekelskiftet ansågs anständigt.

Emellertid har nu som sagt den där extrema uppfattningen, som lärer göras gällande främst av högerpartiet, tills vidare blivit åtminstone skrinlagd av statsministern. Tyvärr innebar hans svar icke något löfte om att vi antagligen komma att få en utrikespolitisk debatt varvid man också, vilket högern fruktar mest, skulle bli i tillfälle att icke uteslutande hålla sig till försvaret främst och dess oändliga stärkande, utan även tala om grunderna till det nuvarande världsläget och om möjligheterna att vid sidan av upp- rustningsväsendet lotsa oss fram till den slutliga internationella rättsordningens grundvalar, vilket enligt många svenskars uppfattning är en uppgift som bör tillfalla i all synnerhet Norden och icke minst den svenska riksdagen med dess uråldriga traditioner.

Herr statsrådet *Engberg* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 85, angående avlöningsförmåner till viss lärarpersonal under tjänstledighet för militärtjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap m. m.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och anförde: Jag får hemställa, herr talman, att kammaren för sin del måtte besluta, att första särskilda utskottet skall behandla Kungl. Maj:ts nu avlämnade proposition nr 85 (angående avlöningsförmåner till viss lärarpersonal under tjänstledighet för militärtjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap m. m.) ävensom de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Tillika hemställer jag, att andra kammaren måtte inbjudas att i detta beslut förena sig med första kammaren.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Ett protokollsutdrag i ämnet justerades och avsändes till andra kammaren.

Upplästes två från andra kammaren ankomna protokollsutdrag, nr 180 och 181, utvisande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut att andra särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts proposition nr 82, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2—4 §§ lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer, m. m. samt att första särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts propositioner nr 83, angående anvisande av medel till vissa luftskyddsåtgärder, nr 84, med förslag till förordning om tilläggsskatt å bensin, m. m., och nr 86, med förslag till förordning om statlig nöjesskatt, m. m.

Vid sedermera skedd föredragning av berörda kungl. propositioner hänvisades desamma, nr 82 till andra särskilda utskottet samt nr 83, 84 och 86 till första särskilda utskottet.

Föredrogos och hänvisades till första särskilda utskottet nedannämnda motioner:

nr 35, av herr *Andersson, Elon*, och herr *Gärde*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för begränsning av statsutgifterna under budgetåret 1939/40 m. m.; och

nr 36, av herr *Linderot*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om värnskatt, m. m.

Vid förnyad föredragning av första särskilda utskottets utlåtande nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40, i vad propositionen avser anslag till statlig krigsförsäkring, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. reglering
av vedproduk-
tionen.

Föredrogos ånyo första särskilda utskottets utlåtande nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ställande av statlig garanti för täckande av vissa kostnader för vedproduktionen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 14 oktober 1939 dagtecknad proposition, nr 56, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet uppdragna riktlinjerna för reglering av vedproduktionen,

dels ock å kapitalbudgeten under fonden för förslag till statsverket till Reglering av vedproduktionen å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 15,000,000 kronor.

Till utskottets behandling hade jämväl hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

1) de likalydande motionerna nr 16 i första kammaren av herr *Tjällgren* m. fl. och nr 22 i andra kammaren av herr *Werner* i Höjen m. fl., vari hem-

Ang. reglering av vedproduktionen. (Forts.)

ställt, att garantipriset för s. k. pannved icke måtte sättas lägre än till 6 kronor per kubikmeter löst mått och i fråga om andra kvaliteter avvägas i proportion härtill; att den statliga prisgarantien måtte utsträckas till att efter vedkontorens prövning gälla jämväl ytterligare erforderlig, i övre och inre Norrland eller andra avlägsna landsdelar producerad ved; att riksdagen i skrivelse ville göra framställning om snara åtgärder, avseende uppläggande av statliga reservlager av ved i omfattning att säkerställa vårt lands bränslebehov; att i samband härmed måtte tagas under omprövning utanordnandet av fraktbidrag av statsmedel för underlättande av att ved, producerad i avlägsnare orter, skulle kunna tillgodogöras bränsleförsörjningen; samt att även övriga i motionerna framförda önskemål måtte vinna beaktande;

2) motionen nr 20 i andra kammaren av herr *Eriksson* i Frägsta m. fl., vari hemställdt, att riksdagen vid behandling av förevarande proposition måtte besluta sådan ändring i densamma, att det föreslagna garanti- och inlösningspriset på ved sattes till 6 kronor och 50 öre per kubikmeter; samt

3) motionen nr 21 i andra kammaren av herr *Jonsson* i Skedsbygd, vari hemställdt, att riksdagen vid behandling av förevarande proposition måtte taga hänsyn till de i motionen framförda synpunkter.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 56 samt med avslag å de likalydande motionerna I:16 och II:22 ävensom motionen II:20, i vad desamma avsåge garantipriset å ved,

1) godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet uppdragna riktlinjerna för reglering av vedproduktionen;

2) såsom kapitalinvestering i fonden för förslag till statsverket till Reglering av vedproduktionen å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 15,000,000 kronor; samt

B) att de likalydande motionerna I:16 och II:22 samt motionen II:21, i den mån desamma icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anfört, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **Sten**: Jag hade trott att man från motionärernas sida skulle ha haft något att säga i denna fråga. För min del har jag icke givit mina synpunkter och önskemål i anknytning till denna proposition uttryck i någon motion, då jag utgått från att någon avsevärd rubbning av vad som föreslagits i propositionen icke kunde genomföras inför den säsong som redan är inne. Men då bränsleproblemet ur flera synpunkter kan bli en »brännande» fråga, om kriget blir långvarigt, vill jag beledsaga beslutet med några reflexioner.

Att arbetet med upphuggning av ved icke kommit i gång i önskvärd omfattning har från flera håll uppgetts bero på att skogsägarna velat avvakta riksdagens beslut med anledning av propositionen. Det är under sådana förhållanden att beklaga att icke beslutet kunnat fattas för en eller två månader sedan. Vednämnden och regeringen torde i detta avseende vara mera oskyldiga än utskottet, eller rättare sagt riksdagen, som icke så organiserat sitt arbete.

Med hänsyn till att skogsägarna sålunda vilja veta vad de ha att räkna med kan man undra om utskottets ändring av Kungl. Maj:ts förslag beträffande garantipriset kan vara välbetänkt. De borde åtminstone ha kunnat utläsa ur utskottsutlåtandet att priset icke skall bli lägre än det i propositionen föreslagna. Det hade varit önskvärt, att departementschefen hade kunnat avge någon lugnande förklaring i det avseendet vid detta tillfälle. Det vore beklag-

Ang. reglering av vedproduktionen. (Forts.)

ligt om skogsägarna nu skulle anse att beslutet innebär en förlängning av vad de ha betraktat som ett osäkerhetstillstånd. Säges det ingenting från departementschefens sida i dag, får man väl utgå från att Kungl. Maj:t resonerar som så, att »vad jag har skrivit det har jag skrivit», och att alltså Kungl. Maj:t vid sitt bedömande av frågan kommer till ett resultat någonstans i närheten av vad som står i propositionen.

Jag vill påpeka, att det förhållande, som i och med detta beslut inträder beträffande vedavverkningarna, principiellt liknar det vi känna i fråga om betodlingen. Jag vill fästa uppmärksamheten på det precedensfall som sålunda föreligger i fråga om regeringens och riksdagens omtanke även om den berörda arbetskraftens intressen. Skogsarbetarna vilja ju principiellt lösa sådana frågor på förhandlingens och avtalets väg, och vi få hoppas att denna väg leder till resultat även i sådana fall, där något sådant ännu icke föreligger för denna säsong. Jag har varken någon avsikt eller någon fullmakt att nu begära ett ingripande, men om det skulle behövas framdeles, så har jag velat påvisa att rättsgrunden föreligger.

Det är nämligen ett ganska svårt löneproblem som man har att komma till rätta med, när det gäller vedavverkningar. Vedhuggningen har varit så dåligt betald att detta sortiment dragit ned skogsarbetarnas genomsnittsförtjänst. Även vid tämligen oförändrade proportioner mellan olika sortiment, som det ju dess bättre ser ut att bli i vinter, behövs det alltså en relativt större höjning av vedhuggningspriserna. Och om det blir så att veden genom omständigheter som vi nu ha anledning att räkna med rycker upp till ett procentuellt mera betydande inslag i skogsarbetet, behövs det ju ännu större höjningar. Vi få nu som sagt hoppas att denna sak klarar sig för denna gång.

I fråga om tillgången på arbetskraft ha ju även sakkunniga myndigheter som vednämnden och statens arbetsmarknadskommission givit uttryck åt olika uppfattningar. Vi få komma ihåg den företeelse som i högerns norrlandsmotioner häromåret kallades för »dold arbetslöshet». Och då skogsägarna ställt sig avvaktande, kan det ju inte vara ägnat att förvåna, om även skogsarbetarna på sina håll gjort detta.

Den kanske främsta anledningen till att jag begärde ordet var emellertid att skogsvårdens intressen icke ha kommit till målmedvetet uttryck i de föreliggande handlingarna. Vi få icke glömma att vi ha ett råvaruproblem för våra skogsindustrier och att vi ha ett stort skogsvårdsprogram i detta land. Detta skogsvårdsprogram brukar få åka på snålskjuts, när åtgärder påkallas av andra anledningar, som fallet var under den senaste arbetslöshetskrisen. Det bör nu bli en ledande grundsats vid bränsleavverkningarna att skog, som är eller blir lämplig till industrivirke, reserveras för detta ändamål, även om avspärningen skulle leda till att den icke behövs för ögonblicket. Att vedhuggningarna ställas i skogsvårdens tjänst är så mycket naturligare som just användningen av och avsättningen för gallringsvirke som bekant varit ett av problemen på skogsvårdens område. Jag skulle med andra ord vilja ha garantier för att själva uttaget av brännveden sker under skogsvårdsstyrelsernas kontroll, antingen före genom utstämpling eller efteråt genom avsyning, med iakttagande alltså av strängare definitioner än i gällande skogsvårdslag. d. v. s. enligt de grundsatser som jag i korthet antytt. Kunde man vid den fortsatta planläggningen komma till en betryggande ordning i detta avseende, så kunde man tänka sig att en del av förskotten eller av garantipriset utginge i form av en skogsvårdspremie för fördyrad huggning och transport.

Risken för att man denna säsong icke skall iakttaga gränserna mellan skogslämplig till industrived och till brännved är måhända icke så stor, då timmer

Ang. reglering av vedproduktionen. (Forts.)

och massaved vinna avsättning. Men till ett annat år, då man får vara beredd på större eller mindre förskjutningar, bör det vara angeläget att styra bränsleavverkningarna i den rätta riktningen. Vi ha icke råd att bränna upp våra skogsindustriers framtidsmöjligheter, och vi ha som bekant god tillgång på vedskog. Råvaruproblemet och skogsvården böra med andra ord intaga en central plats i det fortsatta planlägningsarbetet. Att vid detta planlägningsarbete även de i herr Tjällgrens motion framförda synpunkterna om en vidare räjong för bränsleanskaffningen bli föremål för allvarlig prövning är ganska naturligt och understrykes livligt från min sida.

Beträffande ett statligt reservlager har propositionen angivit att denna fråga skall prövas av industrikommissionen. Utskottet har ingenting särskilt sagt om den saken, men utskottet föreslår ju godkännande av departementschefens allmänna riktlinjer. Jag vill i detta avseende endast framhålla att åtminstone ett års förlag av brännved oberoende av krisen varit ett önskemål för att öka vedens effekt och värde. Bränslekommissionens spöke bör icke skrämja oss från att vidtaga i och för sig riktiga och nödvändiga åtgärder. Varför skulle vi icke ha reservlager av denna förnödenhet lika väl som av åtskilliga andra?

Jag ansluter mig alltså till de principer som framförts i propositionen, om förskottsutbetalning och garantipris, detta framför allt med hänsyn till vårt skogsbruks fördelning på stora och små, kapitalsvaga och kapitalstarka ägare och företagare, och har i övrigt velat antyda den grundsyn som enligt min mening bör anläggas på denna ur skilda synpunkter så ytterst viktiga fråga.

Häri instämde herr *Lindhagen*.

Herr andre vice talmannen: I utskottet har man liksom regeringen — efter vad det framgår av propositionen — ansett det för ett mycket viktigt statsintresse, att bränsleproduktionen säkerställes i nuvarande läge, och detta kan ju inte gärna ske på något annat sätt, om kol och olja inte komma in i landet, än genom att öka vedproduktionen. Herr Sten önskade ett auktoritativt uttalande av departementschefen, att han skulle vidta erforderliga åtgärder för säkerställande av bränsletillgången i form av ved. Nu synes han inte vara i kammaren i dag, och det är möjligt, att han lämnar en sådan förklaring i andra kammaren. Inom utskottet — det vill jag ytterligare betona — ha vi dock ansett det lika viktigt som både den föregående ärade talaren och regeringen, att åtgärder härför vidtagas. Detta kan ju inte gärna ske på annat sätt än genom säkerställande av avsättningen av den ved, som avverkas, och någon lämpligare form än ett garantipris torde man väl därvid knappast kunna få, särskilt om man inte vill ha en reglering ungefär som den, som rådde under bränslekommissionens dagar. Någon sådan har man ju inte önskat, utan man vill snarare undvika de förhållanden, som då rådde.

Det är alltså detta garantipris och de åtgärder, som i övrigt borde vidtas, som herr Sten här har frågat efter. När utskottet hade att ta ställning till saken, fann det, att det var en mycket svår sak att bestämma garantiprisets storlek. Vednämnden hade föreslagit ett pris av 5 kronor per kubikmeter, statsrådet för sin del föreslår i propositionen kronor 5.50, och motionsvis äro yrkanden framförda, dels om ett pris av 6 kronor per kubikmeter, dels om ett av 6.50 kronor. Det är mycket svårt att fastställa det belopp, som skall utgöra garantipris för veden. Det råder ju så i olika avseenden skiftande förhållanden i landet, så olika arbetslöner, m. m., och förhållandena ändras dessutom nu allteftersom tiden går. Detta var anledningen till att utskottet ansåg det mycket svårt att bestämma det pris, som skulle utgöra garantipris. Därför säger ju utskottet, att Kungl. Maj:t bör med hänsyn till dessa för-

Ang. reglering av vedproduktionen. (Forts.)
hållanden få bestämma garantipriset. Men inom utskottet hörde jag inte någon röst höjas för att det garantipris, som Kungl. Maj:t föreslagit, skulle vara för högt. Tvärtom var det nog åtskilliga röster, som höjdes för att det måste anses vara för lågt. Det är möjligt, att det kan bli för lågt, men då får Kungl. Maj:t avgöra den saken. Med den ståndpunkt, som utskottet har intagit, bör det vara lämpligare, att Kungl. Maj:t får frihet att med hänsyn till rådande förhållanden bestämma garantipriset.

Det viktigaste är ju, att de skogsägare, som avverka ved, ha säkerhet för att de, om ändrade förhållanden skulle inträda, kunna få avsättning för denna ved. Denna säkerhet skall ju garantipriset utgöra, om de vända sig till vederbörande vedkontor och anmäla den ved som de avverka. Då ha de garanti för att åtminstone få sälja veden, och det är ju ett viktigt villkor, då veden skall avverkas ganska lång tid innan den kommer till användning, om den skall bli torr och lämplig till bränsle. Den ved, som avverkas under innevarande vinter, kommer alltså till största delen inte till användning förrän en kommande vinter, alltså om ett år, vilket gör garantien ännu mer nödvändig. Även från skogsvårdssynpunkt är det önskvärt, att priset sättes så pass högt, att vederbörande skogsägare finna med sitt intresse förenligt att avverka ved och utföra gallringshuggning i sina skogar. Men vill man ha fram större kvantiteter, får man gå djupare in än vad normalt brukar behövas. För att få tillräckliga mängder får man alltså ta ved längre bort från vägarna än vad som under vanliga förhållanden är lönande. Man får även ta träd av grövre dimensioner och som eljest skulle ha använts för andra ändamål än bli bränsle, och man får nog även till följd av att avverkningsarna bli större betala högre arbetslöner. Detta tillsammans gör naturligtvis, att man måste räkna något högre priser för veden under sådana här förhållanden än vad normalt brukar vara fallet. Men utskottet har nu förutsatt, att dessa synpunkter skulle beaktas och att priset och i övrigt de åtgärder, som av Kungl. Maj:t i här berörda hänseende vidtas, få sådan utformning, att de skola främja vedproduktionen.

Med hänsyn till vad jag här anfört, vill jag för min del, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ohlin: Endast några ord med anledning av herr andre vice talmannens anförande! Herr andre vice talmannen påpekade att det i utskottet framhållits, att det är möjligt, att det garantipris på 5.50, som Kungl. Maj:t har föreslagit, kan bli för lågt. Med anledning därav skulle jag gärna vilja göra den lilla kompletteringen av herr andre vice talmannens redogörelse för överläggningarna inom utskottets andra avdelning, att när avdelningen avstått från att här uttala någon bestämd mening om detta garantipris, så ligger givetvis däri, att det jämväl kan tänkas en situation, där detta nu tänkta garantipris också är för högt. Kungl. Maj:ts rörelsefrihet har alltså, om jag inte har missförstått utskottets intentioner, varit avsedd att gälla i båda riktningarna. Jag är säker på att herr andre vice talmannen härvidlag har samma uppfattning. Till undvikande av varje missförstånd vill jag alltså deklarerera, att om jag har fattat den allmänna uppfattningen under diskussionerna rätt, har det i avdelningen icke varit fråga om att sätta ett minimipris för Kungl. Maj:t, utan Kungl. Maj:t skulle ha denna rörelsefrihet i båda riktningarna.

Jag vill göra det tillägget, att det inom avdelningen har övervägts att i utlåtandet gå in på frågan om vikten av att råvaruförsörjningen för träkolshanteringen och för massafabrikationen icke äventyras genom åtgärder med avseende å vedförsörjningen och att betona att Kungl. Maj:t givetvis

Ang. reglering av vedproduktionen. (Forts.)

kommer att ta hänsyn till alla dessa saker vid bestämmande av garantipriset. Det ansågs emellertid överflödigt att gå in på den saken, när utskottet principiellt skulle inta den ståndpunkten, att Kungl. Maj:t bör ha rörelsefrihet i båda riktningarna.

I detta anförande instämde herr *Sjödahl* och herr *Bärg, Johan*.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande första särskilda utskottets utlåtande nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 av vissa ytterligare anslagsmedel.

Punkten 1.

I en till riksdagen avläten proposition, nr 67, hade Kungl. Maj:t under punkten 1 föreslagit riksdagen att till anskaffning av viss tygmateriel å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 16,600,000 kronor. *Anslag till anskaffning av tygmateriel.*

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten anfört:

»Kungl. Maj:ts föreliggande förslag innebär anskaffning till ett sammanlagt belopp av 16,600,000 kronor av pansarvärnsvapen, pansarbilar och stridsvagnar.

Såsom departementschefen i anslutning till chefens för försvarsstaben i ärendet gjorda uttalande framhållit erfordras för en vidare materielanskaffning än som nu föreslagits — särskilt vad gäller stridsvagnar — vissa organisatoriska förändringar. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer de frågor, som sammanhänga med en ytterligare förstärkning av arméns utrustning på förevarande område.

Kungl. Maj:ts ovanberörda förslag, som innebär ett värdefullt tillskott till arméns stridskraft, finner sig utskottet böra tillstyrka.

Utskottet hemställer, att riksdagen må till Anskaffning av viss tygmateriel å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 16,600,000 kronor.»

Herr Domö: Herr talman! Det är uppenbart, att anskaffande av pansarvärnsvapen och stridsvagnar är en högst angelägen sak för stärkande av vår försvarsberedskap. Kungl. Maj:ts förslag till utökning, som biträtts av utskottet, är därför att hälsa med tillfredsställelse. Även om det förslag, som har framlagts, är mycket otillräckligt, innebär det likväl en välkommen förstärkning. Men det är alldeles nödvändigt att snabbt gå vidare på den inslagna vägen. Det är måhända erforderligt med vissa förberedelser för eventuella organisatoriska förändringar i arméorganisationen, men hänsynen till det läge vi befinna oss i kräver, att dessa förberedelser göras så snabbt som det är möjligt. Ty stridsvagnar äro för den relativt fåtaliga här vi kunna sätta upp av sådant betydande värde, att vi inte kunna undvara dem. Och stridsvagnar böra finnas i så stort antal som vi ha möjlighet att anskaffa.

Jag har, herr talman, tagit till orda här för att understryka den utomordentliga vikten av att det fortast möjligt skaffas ett betydligt ökat antal stridsvagnar utöver nu föreliggande förslag och att de möjligheter därför, som av

'Anslag till anskaffning av tygmateriel. (Forts.)

utskottet antydast, begagnas av Kungl. Maj:t. Då utskottets motivering är positiv i detta avseende, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Jag ber att få komplettera herr Domös anförande med hans egna ord vid denna riksdags första remissdebatt. Han glömde säga vad han då sade, nämligen att vid sidan av stridsvagnar och slik ofred är det kanske ännu mera nödvändigt med *folkförsoning*, vilken åtminstone icke bör få av statsmakterna alldeles glömmas bort.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 2—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första särskilda utskottets utlåtanden:

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för anordnande av skyddsrum i Stockholms slott; och

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Lagförslag om
utbetalande av
krigsrisk-
ersättning
till sjömän.

Föredrogs ånyo andra särskilda utskottets utlåtande nr 28, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utbetalande av krigsrisk-ersättning till sjömän, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 3 november 1939 dagtecknad, till andra särskilda utskottet hänvisad proposition, nr 69, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om utbetalande av krigsrisk-ersättning till sjömän.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehäft två i anledning av densamma väckta motioner, nämligen motionen nr 27 i första kammaren av herrar Nordborg och Tamm samt motionen nr 34 i andra kammaren av herr Nordström i Kramfors m. fl.

I motionen I:27 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att 4 och 6 §§ i det uti propositionen framlagda lagförslaget skulle erhålla den ändrade lydelse, som i motionen angivits.

I motionen II:34 hade hemställts om avslag å propositionen.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A) att riksdagen, med förklarande, att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom förevarande proposition framlagda lagförslaget, måtte för sin del antaga under punkten infört förslag till lag om utbetalande av krigsrisk-ersättning till sjömän;

B) att motionerna I:27 och II:34 måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under A).

Lagförslag om utbetalande av krigsrisk ersättning till sjömän. (Forts.)
Angående sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr Linnér: Herr talman! I avseende å föredragningen av nu föreliggande utlåtande hemställes, att detsamma må företagas till avgörande punktvis och punkten A på det sättet, att till en början föredrages det av utskottet däri tillstyrkta lagförslaget paragrafvis med slutstadganden, ingress och rubrik sist, varefter utskottets hemställan föredrages; att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet; samt att lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten A.

Det av utskottet under punkten tillstyrkta lagförslaget.

1 §.

Denna paragraf lydde:

Skall till befälhavaren eller den som tillhör besättningen på svenskt fartyg utgå tillägg å hyran på grund av krigsrisk (*krigrisk ersättning*), gälla om utbetalandet därav vad nedan sägs.

Herr Linderot: Herr talman! Jag tror inte, att vi skola låta detta förslag utan vidare bifallas av riksdagen. Jag kan inte förstå annat än att här begås en mycket grav orättvisa emot den arbetarkår, som det här gäller, nämligen sjöfolket. Det har inte framförts några skäl, som kunna betraktas såsom hållbar motivering för att man skall konfiskera en viss del av den avlöning, som sjömännen under livsfara intjäna till sitt levebröd. Det talas så vackra ord om det uppoffrande svenska sjöfolket, hur modiga dessa sjömän äro, som utsätta sig för risken att bli minsprängda, bombade, torpederade, som riskera sina liv för att frakta varor hem till Sverige, så att svenska folkets försörjning skall kunna tryggas i görligaste mån. Men sedan man sålunda prisat dessa modiga sjömän, konfiskerar man deras intjänade avlöning till en viss del. Man föreslår här, att den förhöjning de få av lönen på grund av krigsrisk skall insättas i svensk sparbank, och viss del av sålunda insatt belopp skall kunna innehållas upp till två år.

Om man hade föreslagit, att krigsrisk ersättningen till sjöfolket skulle insättas å sparbank för att stå till vederbörande arbetares förfogande, då han kommer hem till svensk hamn, kunde man ju ha diskuterat saken. Det kan anföras vissa skäl för en sådan åtgärd. Men då man därtill har föreslagit, att upp till 50 % av tillägget skall kunna spärras i ända till två år, varunder vederbörande sjöman sålunda inte får lov att lyfta sin under livsfara intjänade, icke alltför dryga avlöning — då man föreslår detta, begår man, som jag förut sade, en synnerligen hård orättvisa emot denna i synnerhet för närvarande så ytterst viktiga arbetarkår.

Jag anser inte, att det finns något skäl för talet om sociala olägenheter av att sjöfolket får ut sin intjänade lön. Utskottet anför utan närmare motivering, att för att undvika de sociala olägenheter, som skulle uppstå, om man utbetalade lönen till sjömännen, måste det och det göras. Föredragande statsrådet är också själv här närvarande i kammaren. Han har utan närmare motivering anfört precis detsamma. Kanske föredragande statsrådet eller någon från utskottet skulle vilja vara vänlig att närmare precisera de sociala olägenheter,

Lagförslag om utbetalande av krigsrisk ersättning till sjömän. (Forts.)
 som uppstå därav att sjöfolket får ut sin lön. Man har sagt: ja, de supas upp lönen i främmande hamn. Jag tror inte, att man skall generalisera i det fallet. De, som närmare känna det svenska sjöfolket — och jag tillåter mig att ganska nära känna detta — veta, att den stora majoriteten av denna arbetarkår består av ordentliga och skötsamma arbetare, som inte kunna sättas i någon som helst lägre klass än andra arbetargrupper. Det är oröförfärdigt att åsätta denna arbetarkår en stämpel av mindervärde, som den sannerligen inte förtjänar, allra minst i dessa tider.

Skulle inte föredragande statsrådet eller utskottet ha menat just detta, så vore jag ju tacksam att få höra, vad man i så fall menar med sociala olägenheter. I varje fall kan jag inte begripa de sociala olägenheter, som skulle uppstå av att en sjöman får sin lön, när han kommer i hamn, i svensk hamn. Det vore intressant att få veta, vad man avser härmed.

Varför kan man inte utvidga statsmakternas ingripande till andra kategorier av medborgare, om nu detta skall vara en ny och god princip, som statsmakterna hädanefter skola följa? Man skulle ju kunna påvisa en hel rad andra kategorier av människor, som kanske festa upp åtskilligt mera i främmande länder än vad sjöfolk gör. Då skulle ju staten kunna konfiskera deras tillgångar på ett eller annat sätt för att hindra dylik asocial verksamhet i utlandet. Kanske kunde man rentav betrakta den urtima riksdagen som ett slags krigsriskbetalad församling och skicka hem till hemortens sparbanker åtminstone 50 % av riksdagsarvodena, så att inte riksdagsmännen kunna bli utsatta för att organisera några sociala olägenheter med arvodena. Jag menar: varför skall sjöfolket stämplas såsom något slags asociala individer, utan att man besvärar sig med att anföra skälen för att man stämplar dem så?

Vad jag här sålunda anfört är kanske tillräckligt. I en motion i andra kammaren från det parti jag representerar har yrkats avslag på hela denna proposition. I denna motion, nr 34, ha vi också angivit åtskilliga skäl för att vi yrka avslag, och jag har velat med vad jag här sagt ytterligare visa sådana skäl.

Jag tror sålunda, att sjöfolket vore bäst betjänat av att riksdagen avloge Kungl. Maj:ts proposition och utskottets förslag. Jag gör mig naturligtvis inga som helst illusioner om att så kommer att ske, men jag anser det vara en gärd av aktning och rättfärdighet mot sjöfolket att i alla fall stå fast vid det yrkande om avslag, som vi ha ställt i motionen nr 34 i andra kammaren. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna motion.

Herr *Ekman* förklarade sig instämma i herr *Linderots* nu framställda yrkande.

Herr **Olsson, Karl Johan**: Andra särskilda utskottet har som synes i tvenne paragrafer vidtagit ändringar i Kungl. Maj:ts förslag. Beträffande de i 4 § föreslagna ändringarna ha sex av utskottets ledamöter reserverat sig till förmån för den formulering, som den kungl. propositionen har givit paragrafen i fråga. Jag anser mig böra i all korthet ange de skäl, som ha varit vägledande för reservanterna, när de ha antecknat sin reservation till 4 §.

Inledningsvis vill jag säga, att jag för min del nog har hyst tämligen starka principiella betänkligheter emot en lag, som på detta sätt inskränker en viss medborgargrups rätt att förfoga över sin förtjänst. Emellertid vill jag här inom parentes inskjuta, att detta ju inte är alldeles främmande för riksdagen och lagstiftningen. Det är inte så länge sedan vi antogo en lag, som genomförde någon sorts liknande förfarande beträffande ersättning för ian-

Lagförslag om utbetalande av krigsrisk ersättning till sjömän. (Forts.)
språktagande av egendom och tjänstbarhet vid mobilisering och förstärkt försvarsberedskap. Den gången gällde det en annan medborgargrupp. Detta är alltså inte någon särdeles stor nyhet, även om det ur principiell synpunkt är ägnat att inge vissa betänkligheter. Under utomordentliga förhållanden måste emellertid samhället förbehålla sig rätten att vidta även sådana åtgärder som ur principiell synpunkt annars äro litet grand äventyrliga, och ingen torde väl kunna förneka, att de förhållanden, som nu råda, äro sådana, att samhället har både rätt och plikt att vidta åtgärder, som kunna anses av omständigheterna påkallade.

Beträffande sjömännen tror jag inte, att det från någon sida här behöver hållas något särskilt lovtal över dem. Jag tror, att vi allesamman i denna kammare äro medvetna om att dessa sjömän fylla en mycket god fosterländsk plikt, när de med risk för sina liv upprätthålla den svenska sjöfarten på främmande länder och främmande hamnar. Jag tror knappast, att reservanterna eller de andra ledamöterna i utskottet behöva misstänkas för att betrakta sjömännen som några sociala element, som den föregående ärade talaren tycktes vilja göra troligt, att vi gjorde, därför att vi inte lika påpassligt ha gett en sådan där hyllning åt sjömännen.

När jag emellertid låtit mina principiella betänkligheter emot själva lagen fara, så beror det därpå, att jag har kommit till den uppfattningen, att under nuvarande förhållanden får det anses vara ett samhällsintresse, att en åtgärd vidtas i detta avseende. Det kan ju inte vara något samhällsintresse, att stora poster av den svenska förmögenheten spolieras i främmande länder och främmande hamnar eller kanske rentav gå till havsbotten vid de torpederingar, som inträffa. Det måste anses vara ett samhällsintresse, att man så långt som möjligt försöker förhindra ett sådant spolierande av våra tillgångar. Jag har i främsta rummet betraktat frågan ur denna synpunkt och inte ur den, som den föregående ärade talaren tycktes anta, när han fäste sig vid begreppet sociala olägenheter och i detta begrepp tycktes inlägga en mycket snäv tolkning av vad sociala olägenheter egentligen är.

När jag har låtit mina principiella betänkligheter fara, så är det bland annat därför att jag har kommit till den uppfattningen, att det inte begås någon orätt emot sjömännen, även om en sådan här åtgärd vidtas. Det bör nämligen anmärkas, att sjömännen komma att utfå sina löner på sedvanligt sätt. Det är inte fråga om någon som helst inskränkning i denna rätt. Vad det här är fråga om är utbetalande av det extra tillägg i form av krigsrisk ersättning, som under nuvarande förhållanden kommer i fråga på vissa farvattnen. Någon så stor praktisk betydelse kan detta inte ha överallt, ty i många fall är det ju omöjligt att betala ut dessa ersättningar, innan man vet, till vilka belopp de uppgå. Följaktligen kan det inte komma i fråga, att de utan vidare utbetalas på samma sätt som den vanliga lönen.

Vidare har min ståndpunkt påverkats mycket starkt av den inställning, som departementschefen har intagit beträffande statens ansvarighet för ifrågavarande innehållna krigsrisk ersättningar. Om det hade varit på det sättet, att man skulle ha föreskrivit, att dessa skola insättas på bank efter viss tid, utan att sjömannen hade haft någon säkerhet för att dessa tillgångar stode till hans förfogande vid utgången av den frist, som lagen föreskriver, skulle jag för min del inte ha kunnat ansluta mig till lagstiftningen. Nu bygger emellertid denna lagstiftning på det faktum, att staten ansvarar för de tillgångar, som på detta sätt innehållas under en viss tid, och under sådana omständigheter kan det ju inte bli tal om någon materiell orättvisa mot sjömännen, i all synnerhet som den av Kungl. Maj:t föreslagna röntan är tämligen

Lagförslag om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän. (Forts.)
 hög, nämligen 6 procent. Det är många som anse, att den är alldeles för hög. Däremot ha jag och mina medreservanter inte kunnat gå med på den ändring av 4 §, som har föreslagits av utskottets majoritet. Att vi inte ha reserverat oss i fråga om 6 § behöver inte betyda, att vi anse dessa ändringar vara i och för sig motiverade, men vi ha menat, att de inte ha så stor betydelse, att man egentligen behöver ta upp någon strid om dem. Beträffande 4 § äro emellertid de gjorda ändringarna av en viss betydelse, och det är därför vi ansett det vara nödvändigt att där anföra avvikande mening. I stället för att Kungl. Maj:t har föreslagit en frist på en månad, har utskottet föreslagit en tid av två månader, inom vilken krigsriskersättningen skall insättas på postsparbanken. Det skiljer alltså en månad. Till stöd för denna av utskottet intagna ståndpunkt har det anförts, att det i vissa fall är praktiskt taget omöjligt att inom en så kort tid som en månad sätta in dessa medel på postsparbanken, därför att man inte vet, hur stort beloppet i fråga är. Jag vill inte bestrida, att detta i och för sig är riktigt. Det förhåller sig säkert så, när det gäller långfärder, att det inte är möjligt att inom en månad insätta beloppen på postsparbanken, ty man vet inte vad de uppgå till. Men jag tror å andra sidan att man måste konstatera, att det kanske i flertalet fall är möjligt att göra det, och i många fall är det kanske till och med möjligt att göra det inom kortare tid än en månad. Under sådana omständigheter skulle det egentligen varit orättvist att föreskriva en tid av två månader. Jag är nämligen rädd för att det kommer att gå på det sättet, att dessa två månader bli en norm, vilken redarna komma att följa. Det betyder alltså, att man kommer att dröja med medlens insättning i två månader inte bara i de otvivelaktigt många fall, då det ej är möjligt att på kortare tid räkna ut beloppen och verkställa insättning, utan också i alla de fall — och det är säkerligen flertalet — då det på betydligt kortare tid är möjligt att verkställa inbetalning eller insättning, vad man nu vill kalla det. Jag är rädd för att ett accepterande av utskottets förslag kommer att leda till sådana konsekvenser, att ett uppskov på två månader blir regeln, och det anser jag skulle vara en olycklig utveckling.

Enligt min mening är alltså Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt otvivelaktigt ur både sjömannens och samhällets synpunkt att föredraga framför utskottets förslag, och jag tror, att riksdagen i det fallet bör följa Kungl. Maj:t och inte utskottsmajoriteten. Om man överhuvud taget skulle gjort någon förändring i 4 §, skulle denna ändring enligt min mening ha gällt själva räntesatsen. Det kan måhända med visst fog sägas, att denna räntesats är väl hög med nuvarande ränteläge, vilket inte betyder, att den kommer att vara så förfärligt mycket för hög under alla omständigheter. Om man som sagt velat göra någon ändring i denna del, skulle man måhända kunnat ändra själva räntesatsen, men jag anser, att man gått alldeles för långt, när man för att vinna det mål, som därvidlag har föresvävat motionärerna och andra, velat utöka tidsfristen från en till två månader. Förresten måste jag för min personliga del bekänna, att jag inte anser, att det skulle vara någon så förfärligt stor orättvisa, om redarna under en månad finge betala 6 procents ränta på dessa löneskulder, som faktiskt föreligga, och vilka de i alla fall skulle ha betalat ut till sjömännen inom en relativt kort tid, ifall vi inte hade haft kriget och de därav föranledda svårigheterna.

Detta är, herr talman, de skäl, som föranlett reservanterna att gå fram med ett särskilt yrkande beträffande 4 §, och då jag i likhet med mina medreservanter anser, att Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt är åtskilligt bättre än utskottets förslag, tillåter jag mig att yrka bifall till den av herr Norman m. fl. avgivna reservationen.

Lagförslag om utbetalande av krigsriskensättning till sjömän. (Forts.)

Herr Bergman: Herr talman, mina herrar! Det är med uppriktig glädje som jag tillåter mig att i denna stund lyckönska regeringen till att ha kommit med detta kloka förslag, liksom jag vill lyckönska utskottet att i sak enhälligt ha anslutit sig till detsamma. Den reservation, som avgivits och som den föregående talaren biträtt, innebär, såsom framgick av hans eget anförande, ingen ändring i huvudsaken utan rör blott en detalj av mindre vikt. Jag gratulerar också, och icke minst, det svenska sjöfolket till den praktiska åtgärd, som här föreslås och som jag är viss om att riksdagen i dag kommer att bifalla.

Jag hade för några år sedan äran tillhöra en kommitté, benämnd 1931 års sjömansutredning, och hade då möjlighet att sätta mig in i dessa saker. Jag har också under mina resor i utlandet varit i flera av de hamnstäder, som det särskilt varit fråga om i detta sammanhang. Jag skall naturligtvis inte trötta kammaren med att anföra de i banning talande siffror och belägg, som i sakens nuvarande läge ej torde behövas, utan jag vill endast uttrycka min glädje över att denna både socialt och nationalekonomiskt viktiga sak nu har gått så framåt, att det kompakta motstånd, som för några år sedan restes mot den princip, vilken här bryter sig fram, har givit sig. Det är ju rätt märkligt, att man då från sjöfolksorganisationernas sida och från det socialdemokratiska partiet allmänt motsatte sig våra motioner och de framställningar från nämnda kommittés reservanter, vilka anslöto sig till den princip, som här accepteras av båda dessa parter. Nu tycks det endast vara kommunistpartiet, som motsätter sig saken. På den tiden hjälpte inga förnuftsargument, och det hjälpte ej heller att man framhöll, att världens mest sjöfarande nation — den engelska — har ofantligt mycket strängare ordning i detta avseende än den som då föreslogs och den som nu föreslås hos oss. I England är det nämligen så, att en sjöman inte har rättighet att lyfta något av sin hyra förrän han kommer till sitt hemland. Kaptenen kan efter gottfinnande lämna honom vad han eventuellt behöver för besök i land, men det väsentliga av hyran får han inte ut förrän han kommer tillbaka till England.

När denna sak för snart ett tiotal år sedan var före i riksdagen, gingo våra yrkanden ut på att högst hälften av hyran skulle spärras under vistelse i utlandet genom en obligatorisk s. k. dragsedel. Sjömännen skulle själva få bestämma, vart de pengar skulle gå, som de inte finge ut direkt under vistelse i främmande hamn: om de skulle skickas till anhöriga eller insättas på bank i hemlandet eller disponeras på något annat sätt, som sjömännen behagade bestämma. Det var alltså mycket liberalare än den engelska lagstiftningen. Man frågade på den tiden den engelske generalsekreteraren i Internationella sjömansfederationen och organisationen av brittiska nationella sjömansunionen, mr Damm, vad han ansåg om dessa saker, och han yttrade då bl. a. följande: »Låt mig påpeka, att i England miljoner pund räddats åt landet och tusentals hem räddats, år efter år, just emedan en å brittiskt fartyg anställd sjöman icke får lyfta honom tillkommande hyra i utländska hamnar. Systemet med hemsändande av medlen, vilket existerat i så många år, har varit en välsignelse för alla vidkommande parter.» — Detta var och är man ense om i England, och jag är viss på att de engelska sjömännen ha lika stor självkänsla som de svenska. De anse ingalunda sitt människovärde kränkt genom denna anordning. Ännu mindre innebär vad i den nu föreliggande propositionen föreslås något underkännande av sjömannens människovärde. Det är tvärtom en verklig tjänst, som man vill göra dem. De klokare och förståndigare av sjöfolket, vilka naturligtvis utgöra flertalet, inse också detta och gå nu med på det. De uttalanden, som gjordes i sjömansresolutioner på den

Lagförslag om utbetalande av krigsrisk ersättning till sjömän. (Forts.) tiden, voro nog huvudsakligen dikterade av mera tanklösa element, framför allt yngre personer, som inte tänkt igenom saken så noga. Det visade sig, när remissmyndigheterna yttrade sig, att de i allmänhet tillstyrkte vad som föreslagits i utredningskommitténs reservation och i de av mig m. fl. väckta motionerna. Socialstyrelsen tillstyrkte och kommerskollegium tillstyrkte på det sätt, att spärren borde gälla de yngre sjömännen under viss åldersgräns. Det gick emellertid inte, därför att riksdagens majoritet på den tiden motsatte sig varje föreslagen förändring. Det gläder mig i hög grad, att detta motstånd nu har givit sig.

Det sades av den förste talaren i denna debatt, att han inte ville vara med om att »konfiskera» en del av sjömannens avlöning. Konfiskera! Här är det fråga om att bevara och ge synnerligen fömånlig ränta på den del av sjömannens krigsrisk ersättning, som ej omedelbart utbetalas. Kan detta kallas konfiskation? Det är väl det tokigaste missbruk av ord man kan tänka sig.

Jag är viss att denna åtgärd kommer att lända till gagn och tillfredsställelse för våra sjömän, som tillhöra de kategorier av vårt folk, till vilka vi särskilt för närvarande stå i allra största tacksamhetsskuld och vilka vi därför önska allt gott. Detta är en välfärdsåtgärd för deras räkning. Det sades nyss, att de skulle kunna känna sig på något sätt särskilt prickade i jämförelse med andra medborgare genom detta förfarande. Visst inte! Den föregående ärade talaren har redan anfört exempel på analog spärранordning, som tillämpas på annat håll. Jag kan anföra ett annat exempel från förra världskriget. Då voro talrika personer ute i Röda korsets tjänst för att hjälpa krigsfångarna. De fingo vad de behövde av kontanter för resa och vistelse i de främmande länderna, men sin egentliga avlöning fingo de ut, när de kommo tillbaka till Sverige. Detta är ett analogt fall. Det finnes flera andra. En engelsk, för övrigt mycket bekant nationalekonom har i dagarna till och med framlagt ett förslag om att över lag i viss utsträckning spärra folks löner, när de överskrida en viss gräns. Ur nationalekonomisk sparsamhetssynpunkt anser han detta vara en tanke att reflektera på. Idén har mött både gillande och ogillande, men man har icke förnummit att den skulle betraktas såsom nedsättande för engelska medborgare. Det är själfallet inte meningen, att den i sjöfolkets välförstådda intresse nu framlagda propositionen skall uppfattas som en disciplin- eller straffåtgärd. Jag tror inte heller, att någon klok och förståndig människa uppfattar den på det sättet.

Det kunde vara nog med det nu sagda. Innan jag slutar vill jag emellertid tillägga ytterligare ett ord. Det är, att denna dag blir en upprättelsens dag för en av det svenska sjöfolkets bästa vänner i vår tid, vilken emellertid hittills till tack för sin mångåriga oegennyttiga verksamhet till deras bästa huvudsakligen har fått ovet. Jag syftar på generalkonsul Harald Petri i Antwerpen, vilken grundligt känner dessa frågor och som framlagt ovederläggliga fakta till stöd för sina förslag i den riktning som nu äntligen inslagits av statsmakterna. Man har anmärkt, att han på ett opsykologiskt sätt drivit sin propaganda. Det skall jag inte yttra mig om. Men vad han menat och velat och energiskt arbetat för är just vad som är kärnpunkten i det nu föreliggande förslaget. Det beslut vi nu komma att fatta blir en välförtjänt triumf för honom. Det bör sägas till både hans och den nuvarande svenska riksdagens heder.

Herr **Linderot** erhöll nu ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Jag ämnar bara ställa den frågan till herr Bergman, om han vill göra gällande, att det engelska sjöfolkets hyror till viss del spärras i två år, efter-

Lagförslag om utbetalande av krigsrisk ersättning till sjömän. (Forts.)
som herr Bergman påstår, att de engelska bestämmelserna rörande utbetalning av sjöfolkets hyror äro strängare än vad dessa skulle bli.

Sedan vill jag, eftersom jag har ordet för replik, med anledning av herr Bergmans påstående, att den egentliga avlöningen till dem, som under förra världskriget voro ute och arbetade i Röda korsets tjänst, insattes på bank i Sverige, upplysa om att också jag i 1 1/2 års tid var ute och arbetade bland krigsfångar i Centralasien och Sibirien, och min egentliga lön sattes in på Svenska handelsbanken, men när jag kom hem till Stockholm fick jag lyfta den. Det får inte sjöfolket göra, som riskerat sina liv ute på havet. Det är detta som är orättfärdigt och som jag vänder mig emot.

Herr Branting: Herr talman! Jag vill inte till vad som yttrats i principdebatten anföra något utöver vad som sagts av herrar Olsson och Bergman. Jag vill bara understryka, att denna lag tillkommit, som delvis bekant, i samförstånd med sjömannens huvudorganisationer, vilket bör tillmätas ganska stor betydelse.

Jag begärde ordet för att ge någon motivering till utskottets förslag beträffande 4 § i lagen, mot vilken herr Karl Johan Olsson riktade viss kritik och där han har yrkat bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Jag har för egen del fått min riksdagsuppfostran i första lagutskottet, och där har man haft såsom en traditionell och enligt mitt förmenande välbetänkt regel att icke annat än i nödfall acceptera lagbestämmelser, om vilka man kan med visshet förutse, att de skola i många fall på goda skäl åsidosättas. Denna allmänna obenägenhet att stadfästa bestämmelser, om vilka man på förhand kan ha sådan uppfattning, har också i detta fall varit vägledande för mitt ståndpunktstagande. När det har upplysts och klarlagts, att rederierna helt enkelt icke kunna efterkomma en bestämmelse om krigsrisk ersättningens insättande å postsparbanken inom en månad, därför att avlöningslistorna från fartyg i avlägsna farvatten omöjligt kunna vara här i landet inom så kort tid, då måste man ju godkänna de anförda skälen för en förlängning av tidsfristen.

Herr Karl Johan Olsson säger därvidlag, att i de flesta fall ersättningen dock kan insättas inom en månad. Ja, det är sant, men när det gäller att stifta en lag, kan man väl knappast resonera på det sättet, att i de flesta fall kommer den att kunna upprätthållas, men i en massa fall kan den det inte. Dessutom veta vi ju, att den ifrågavarande bestämmelsen i det ursprungligen utarbetade förslaget hade den lydelsen, att redarna hade skyldighet att insätta beloppet inom två månader, icke inom en månad. Tiden för åtgärdens vidtagande förkortades i propositionen efter en anmärkning från överståthållarämbetet, att tvåmånadersfristen syntes relativt lång — en anmärkning, som kan ha visst fog för sig, men som ju dock inte var närmare utförd och där man inte hade beaktat de skäl, som verkligen finnas för tvåmånadersfristen.

När alltså utskottets majoritet har ansett övervägande skäl tala för en återgång till det ursprungliga förslagets bestämmelser om två månaders frist, har jag tyckt, att detta var en riktig ståndpunkt. Men samtidigt har det ju funnits ett sjömansintresse att bevaka. Ty redarna skulle å ena sidan icke tvingas att insätta sjömannens krigsrisk ersättning förrän man kunde skäligen begära det av dem, men å andra sidan böra redarna icke till sjömannens förfång ligga inne med deras pengar i sin rörelse. Om redarna inte kunna betala ut ersättningen in fråga eller sätta in den på bank, därför att de ännu inte fått exakt besked om beloppens storlek, måste det i alla fall vara skäligen och riktigt, att sjömännen få ränta på sina pengar under den tid, som dessa ligga hos redarna. Denna regel ingick inte i det ursprungliga förslaget utan är ett tillägg, som utskottet gjort, och enligt mitt förmenande är detta en förbättring.

Lagförslag om utbetalande av krigsrisk ersättning till sjömän. (Forts.)

Jag har den uppfattningen, att paragrafen i utskottets redigering är starkare och lättare att motivera än i propositionens lydelse, och när jag därför, herr talman, ber att här närmast få yrka bifall till 1 §, innebär detta principiella ståndpunktstagande även ett yrkande om bifall till 4 §.

Herr statsrådet **Westman**: Herr talman! Utskottet har ju i allt väsentligt tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition, och givetvis är det för mig en stor tillfredsställelse att konstatera den i princip välvilliga hållning, som utskottet har intagit. Det är, såsom framhållits, endast på en punkt — en punkt, som gäller en detalj — som utskottet har gjort en avvikelse av sådan betydelse, att den kan förtjäna att diskuteras i kammaren.

Den föregående ärade talaren framhöll, att han i första lagutskottet hade fått inhämta den fullkomligt riktiga regeln, att man inte skall gå med på en lagbestämmelse, om vilken man kan förutse, att den inte kan efterlevas. Det är en regel, som naturligtvis även Kungl. Maj:t sedan gammalt försöker tillämpa vid sin lagstiftning. Vad nu den här punkten beträffar, tror jag, att när den ärade talaren ur denna synpunkt kasserade den lydelse den fått i Kungl. Maj:ts proposition, beror det därpå, att han inte hade, låt mig säga, samma uppfattning om bestämmelsens innebörd som den som Kungl. Maj:t har haft och som jag anser vara den riktiga. Ty denna 4 § innehåller bara det, att krigsrisk ersättning bör av redaren inbetalas, som det står i propositionen, inom en månad efter den, då den har intjänats, och om detta inte sker, skall ränta betalas av redaren med 6 procent. Detta innebär ju ingenting annat än att man bestämmer en förfallodag, då redaren är skyldig att betala. Hans betalningsskyldighet inträder alltså då, och om han inte fullgör denna betalningsskyldighet, har det ingen annan påföljd än den vanliga, som brukar stadgas i lag, att om man inte fullgör en betalning vid den tidpunkt, då detta bör ske, får man betala 6 procents ränta på beloppet. Här föreslås således inte alls någon som helst straffpåföljd, ifall redaren inte betalar inom en månad efter den, då beloppet har intjänats, utan det är enligt min tolkning bara en vanlig civilrättslig föreskrift om den tid då beloppet förfaller till betalning. De sex procenten äro på intet vis att betrakta som någon sorts »civilrättslig straffpåföljd».

Det är alldeles riktigt, som den ärade talaren sade, att i den promemoria, som utarbetats i departementet, hade man upptagit en tid av två månader. Det är givetvis under sådana förhållanden svårt för mig att säga, att utskottets ståndpunkt skulle vara särdeles betänklig, när utskottet tagit upp denna tidsfrist. Men att vi vid bearbetningen av remissyttrandena fäste avseende vid den anmärkningen, som bl. a. gjorts av överståthållarämbetet, att en frist på två månader var väl lång, berodde därpå, att vi sågo saken ur sjömannens synpunkt. Det är naturligtvis av visst intresse för honom, att denna krigsrisk ersättning förfaller till betalning inom en icke alltför avlägsen tidpunkt.

Nu sade den ärade talaren, att man måste ta hänsyn till redarens möjlighet att praktiskt betala in pengarna, vilket är en helt annan sak än den som regleras i propositionen. Därom vill jag bara säga, att redarna själva anse, att ur denna synpunkt två månader äro en otillräcklig tid. De vilja ha tre månader. Om den ärade talaren således vill fasthålla den principiella ståndpunkt, som han utgår från i sitt resonemang, skulle han inte stanna vid två utan bör gå över på tre månader. Vill han inte det, faller den principiella boten, som han står på, undan hans fötter. Jag skall inte vidare uppehålla mig vid denna detalj. Jag har emellertid velat belysa de synpunkter som legat till grund för propositionen.

Dess lagförslag avser ju, som förut framhållits, endast utbetalningen av

Lagförslag om utbetalande av krigsrisk ersättning till sjömän. (Forts.)
krigsrisk ersättning. Även med den inskränkning i fråga om sjömannens rätt att obehindrat få ut den ersättning som tillkommer honom, som den föreslagna lagen innebär, är den dock på en punkt generösare mot den svenska sjömannen än den engelska lagen sedan gammalt är mot den engelska. Ty enligt detta lagförslag står det alltjämt sjömannen fritt att få ut hela sin hyra, även i främmande hamn, vilket den engelske sjömannen icke får, och detta är ju ur ekonomisk synpunkt en högst viktig sak.

Jag ansluter mig till de ord av varmt erkännande av våra sjömän, som en ärad talare tidigare fällde under denna debatt. Vi äro alla fullt medvetna om den tacksamhetsskuld, vari hela vårt samhälle står till sjömännen för det arbete de utföra. I detta lagförslag ligger ingenting, som på något som helst sätt kan betraktas såsom nedsättande för det svenska sjöfolket.

Jag ber också att få påpeka, att lagförslaget inte bara avser manskapet, utan också befälhavarna. Att man infört en så pass lång spärrtid som två år beror just på ett yrkande som framställdes från Sveriges fartygsbefälsförening. I vår promemoria hade vi upptagit en tid av ett år, men fartygsbefälsföreningen föreslog, med anförande av vissa skäl, en tid av två år. Man kunde naturligtvis inte inta den ståndpunkten att tiden skulle vara två år för befälhavare och ett år för manskap, och detta gjorde att tiden förlängdes till två år, något som det också finns åtskilliga sakliga skäl för.

För övrigt är det ingalunda så, att den hälft av krigsrisk ersättningen som är avsedd att spärras skall bli oåtkomlig för sjömännen under två års tid. Meningen är att Kungl. Maj:t skall utfärda närmare föreskrifter angående de fall, då sjömännen skola kunna förfoga även över den spärrade delen av krigsrisk ersättningen, och det är givet att man därvid kommer att se till, att den som blir ställd i en situation, där han har verkligt behov av pengarna, också skall få ut dem.

Detta är ett lagförslag som avser att bereda sjömännen ett visst skydd, när de befinna sig i den psykologiskt ömtåliga situationen mellan två tillstånd av spänning: det tillstånd varur de kommit när de lyckligt ha nått hamn, och det tillstånd som väntar dem, när de åter skola ge sig ut på havet. Denna exceptionellt svåra situation utgör tillräckligt skäl att ge sjömännen stöd genom en lagstiftning.

Herr Heüman: Herr talman! Det föreföll mig av herr Linderots yttrande som om herr Linderots huvudsakliga anmärkning mot lagförslaget gällde vad han benämnde konfiskationen av sjömännens löner. I övrigt syntes han inte ha någon större anmärkning att göra mot utskottsbetänkandet. I så fall kunde det ju varit lämpligt att herr Linderot — och även herr Ekman — icke yrkat avslag på hela betänkandet, utan endast yrkat att 5 § måtte utgå ur lagförslaget. Det hade varit fullt tillräckligt.

Jag begärde ordet för att göra ett påpekande med anledning av något som herr Linderot sade. Svenska sjöfolksförbundets ombudsman Lindberg har deltagit i utskottets behandling av denna fråga, och han har inte reserverat sig annat än mot en viss del av 4 §. Man får väl förutsätta att sjöfolkets egen förtroendeman har ett intresse för sjöfolkets sak, som kan mäta sig med herr Linderots, åtminstone på det område det här gäller.

Herr Hagman: Herr talman, mina herrar! För min del finner jag det alldeles självklart och även glädjande att en proposition av denna art tilldrar sig en betydande uppmärksamhet vid behandlingen i riksdagen. Jag och många med mig hade trott, att vår ungdom, med den uppfostran som numera består densamma, skulle ha förvärvat tillräcklig skicklighet och insikt att

Lagförslag om utbetalande av krigsrisk ersättning till sjömän. (Forts.)
 själv handhava sina förtjänster. Vid den penetrering av ärendet som jag gjort i dag har jag emellertid fått klarhet om, att här föreligga så betydande missförhållanden, att kraftiga åtgärder krävas mot desamma. Jag är emellertid rädd för att detta förslag kan tagas till intäkt för krav på liknande åtgärder beträffande andra arbetargrupper, som man förmenar vara i behov därav, och det skulle jag finna högst beklagligt. Med de upplysningar jag erhållit kan jag inte komma till annat resultat än att utskottets förslag bör bifallas, men jag biträder detsamma under beklagande av att förhållandena skola vara sådana som jag här antytt.

Herr Linderot: Herr talman! Jag tvivlar inte på statsrådets försäkran att såväl statsrådet själv som utskottets ledamöter ha en allmän mening om sjömannens värde som människor och inte avse att göra dem till föremål för en nedsättande behandling. Jag tvivlar inte på uppriktigheten i de försäkningar i samma riktning som utskottets talesmän gjort. Men jag kan inte förstå att man med en sådan utgångspunkt vill utsätta sjöfolket för den faktiskt nedsättande behandling som skett.

Herr Branting säger att denna lag har tillkommit i samförstånd med sjöfolkets organisation. (Herr Branting: Huvudorganisation!)

Ja, huvudorganisation då. Det stämmer inte, herr Branting. Det svenska sjöfolkets huvudorganisation är väl den som har det största antalet medlemmar, nämligen Svenska sjöfolksförbundet, och detta förbund har vänt sig emot lagförslaget. Herr Lindberg, som är ombudsman i sjöfolksförbundet, bör väl ha större begrepp om denna sak och större omtanke om sjömännen än herr Linderot, säger herr Heüman. Jag vill inte diskutera vare sig begrepp eller omtanke, utan vill endast konstatera, att herr Lindberg torde få anses ha förenat sig med de erinringar mot lagen som Svenska sjöfolksförbundets styrelse har framställt. På sid. 4 i andra särskilda utskottets utlåtande nr 28 kunna herrarna läsa följande:

»Svenska sjöfolksförbundet har framställt erinran mot den föreslagna inskränkningen av rätten att disponera över krigsrisk ersättning som insatts hos postsparbanken. Förbundet har sålunda anført, att genom föreskrift om att större delen av krigsrisk ersättningen obligatoriskt, av redaren, skulle insättas på postsparbanken skulle säkerligen det mesta av den åsyftade effekten kunna uppnås, utan att inskränkningen i sjömannens rätt att i övrigt förfoga över sina penningmedel behövde företagas.»

Det är Svenska sjöfolksförbundets socialdemokratiska styrelse som har gjort detta uttalande. Den omständigheten att Sveriges fartygsbefälsförening, som statsrådet Westman påpekade, hade föreslagit två års spärrett, ger ingen rätt att göra det generella påståendet att sjöfolkets organisationer ha gått in för detta. Det är ju betydligt enklare för en fartygsbefälhavare att ha en viss del av sitt tillgodohavande på banken där hemma, än det är för en sjöman, som kanske blir arbetslös när han kommer hem efter en farofylld resa, och kanske blir tvungen att genomgå en hel procedur i olika instanser och till slut vända sig till Kungl. Maj:t för att få ut sin avlöning. Han kan nämligen inte få det utan Kungl. Maj:ts medgivande, och jag måste verkligen ifrågasätta, herr statsråd, om bärande skäl föreligga för ett så extremt ingrepp i en arbetares rätt att förfoga över sin intjänta arbetslön. Jag kan inte inse att några sådana skäl föreligga.

Man förbigår de sociala olägenheter, som de här föreslagna åtgärderna skulle innebära, och gör i stället, som herr Hagman, dunkla antydningar om förfärliga saker i största allmänhet. Jag tror att det är oerhörda överdrifter från sjömanspräster och konsulsfruar, som man spritt ut bland den svenska allmän-

Lagförslag om utbetalande av krigsrisk ersättning till sjömän. (Forts.)

heten. Man har för att dra ner kårens anseende generaliserat och gjort hela sjöfolkskåren ansvarig för vad svaga element företagit sig, utan att tänka på att sådana element finns det inom alla kårer. Herr Karl Johan Olsson försökte visserligen beröra de sociala olägenheterna, men det gjorde han på följande sätt: Om en sjöman, sade han, får ut sin krigsrisk ersättning direkt och går med en hundralapp i fickan och fartyget sedan blir torpederat i Nordsjön så sjunker hundralappen. Är detta en social olägenhet som kan motivera en sådan lagstiftning? Och är det en talesman för ett utskott som kommer med sådana skäl? Herr Olsson tänker inte ett ögonblick på att sjömannen också går till botten, utan bara att den hundralapp han fått i krigsrisk ersättning går till spillo. Detta är det skäl som utskottets främste talesman anför för en sådan lagstiftning. Jag tror att det ger en utmärkt bild av lagstiftningens svagheter.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Linnér: Beträffande den principiella delen av frågan torde jag inte yttra mig något vidlyftigare. Jag kan bara konstatera att inom utskottet ha samtliga ledamöter varit övertygade om att det varit sjöfolkets verkliga vänner som ha stått bakom detta lagförslag.

Beträffande den detalj som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet berörde, nämligen 4 §, skulle jag vilja yttra några ord. Herr statsrådet framhöll i anslutning, tror jag, till ett uttalande i motiveringen att 4 § icke innehåller en ovillkorlig föreskrift, utan en anmodan. Man använder uttrycket »bör» inbetalas inom en viss tidsfrist. Men, herr statsråd, det blir ju någonting mera, när herr statsrådet till denna tidsfrist har fogat en moraränta, en straffränta. Det blir därigenom en mera betydelsefull fråga än om det gällde blott och bart en anmodan, en anvisning utan påföljd. Såsom herr Branting redan har påpekat, blevo vi i utskottet övertygade om, att det förekom åtskilliga fall, då det för redarna var omöjligt att fullgöra inbetalningen inom den av herr statsrådet i propositionen föreslagna tidsfristen. Det är också möjligt att de fall, där det för redaren är uteslutet att erhålla kunskap om vilka krigsrisk ersättningar som skola utgå, bli flera än de för närvarande äro, på grund av ökade svårigheter för den svenska sjöfarten i form av kvarhållanden i utländska hamnar, trakasserier av olika slag, dröjsmål på ruterna inom farozonerna för att inte fartyg och besättningar skola utsättas för alltför stor risk etc. Allt detta veta vi för närvarande ingenting om. Men vad som är säkert är, att åtskilliga fall finnas, där den s. k. anvisningen om att betalningen skall ske inom en månad icke kan efterföljas av redarna. Vi ha då ansett det orättvist enligt vanliga, civilrättsliga grunder att belägga underlåtenhet att betala inom den föreskrivna tidsfristen med straffränta. Å andra sidan har utskottet, som herr Branting också framhöll, velat undvika att sjömännen skulle åsamkas förlust genom en uträkning av fristen. Utskottet har nämligen uttalat att sjömannen skall åtnjuta precis samma ränta som han skulle ha gjort, om den frist av en månad, som propositionen föreslagit, fortfarande skulle äga tillämpning. Därigenom har, såvitt jag förstår, utskottet skipat en verklig rättvisa. Å ena sidan får sjömannen sitt, så långt det är möjligt, å andra sidan får redaren större möjlighet att få reda på vilka utbetalningar han skall fullgöra.

Herr statsrådet gjorde den mycket lättfångna anmärkningen, att i vissa fall kan det dra ut på tiden i tre månader. Ja, herr statsråd, då kan man ju ta vilken tidrymd som helst. Om den saken veta vi ingenting. Men vi ha, efter de upplysningar vi fått, kommit till det resultatet, att denna två månaders frist är så pass väl utmätt, att den täcker det övervägande flertalet fall och

Lagförslag om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän. (Forts.)
därmed också tillgodoser anspråket på rättvisa, så långt man kan göra det i en krissituation sådan som den närvarande.

Herr Olsson, Karl Johan: Jag måste inför kammaren betyga, att jag inte är i stånd att uppskatta den lustighet som herr Linderot behagade komma med i den allvarliga diskussion som vi här föra. Han sade att man inte bryr sig om att sjömännen gå till botten, men deras pengar är man väldigt mån om! — Jag tycker knappast att sådana argument passa i detta sammanhang, men för den händelse herr Linderot verkligen vill göra gällande att utskottets ledamöter, vare sig majoriteten eller reservanterna, skulle mindre respektera sjömännens liv än herr Linderot gör det, vill jag försäkra herr Linderot och önskar få antecknat till kammarens protokoll, att det är ett fullkomligt misstag.

Om herr Linderot återigen vill ha sagt, att det spelar väl inte så stor roll om pengarna gå till botten, när sjömannen själv ändå får sätta livet till, så vill jag kort och gott svara, att även om sjömannen går till botten, är det inte sagt att hans hustru och barn göra det, och de kunna ha en viss glädje av avlöningen.

Beträffande den meningsskiljaktighet som uppstått om sjömansorganisationernas inställning till denna fråga vill jag fästa uppmärksamheten på, att det så tillvida föreligger en överensstämmelse mellan Kungl. Maj:t och sjöfolket, som det senare genom sin organisation har uttalat sig för en anordning som skulle möjliggöra att krigsriskersättningen insattes på postsparbanken, och därmed i princip anslutit sig till den tanke som ligger bakom propositionen. Det är emellertid samtidigt riktigt att Svenska sjöfolksförbundet rent principiellt har avstyrkt en lagstiftning, och det är däri skiljaktigheten ligger. Jag vill också påpeka — och det kan gärna stå i kammarens protokoll — att inom sjöfolksförbundets styrelse även herr Linderots egna partivänner ha uttalat sig till förmån för ett avtal med redareföreningen, av innehåll att redarna skulle sätta in krigsriskersättningen på postgiro och att den inte skulle få lyftas annat än i svensk hamn. Denna anordning kan i och för sig mycket väl tänkas realiserad, och den är kanske en aning mera sympatisk än den som regeringen och utskottet ha föreslagit. Den lider emellertid av den svagheten att icke alla redare äro anslutna till arbetsgivarorganisationen och att således endast en del av dem kommer att beröras.

Den så mycket omstridda 5 §, som föreskriver en spärrning upp till två år, har jag tolkat på det sättet att det här är fråga om en fullmaktslagstiftning. Kungl. Maj:t skulle enligt denna paragraf få fullmakt att, om förhållandena göra det nödvändigt, föreskriva att hälften av krigsriskersättningen skall spärras på högst en viss tid, men paragrafen innebär inte att detta med nödvändighet skall ske. Lagen innehåller vidare ett direkt stadgande att närmare föreskrifter om dess tillämpning skola utfärdas av Kungl. Maj:t, och vi ha alla inom utskottet gått ut ifrån att det är Kungl. Maj:t som bestämmer, huruvida, i vilken omfattning och på vad sätt en sådan spärrning skall ske. Jag är tämligen övertygad om att den heller inte kommer att tillämpas, såvida inte ett verkligt behov föreligger.

Slutligen skulle jag vilja säga att någon annan hänvisning till straffbestämmelserna än den som utskottet har gjort i 4 § knappast torde vara motiverad. Det är visserligen sant att redarna enligt 6 § utsättas för straffansvar, men det är endast om de utan skäligen anledning underlåta att insätta beloppen. Dessa ord, »utan skäligen anledning», böra nogsam beaktas i detta sammanhang, ty de betyda att den som haft skäligen anledning, det vill säga icke kunnat göra någon insättning, icke skall bli straffad.

Lagförslag om utbetalande av krigsrisk ersättning till sjömän. (Forts.)

Herr Linderot: Det är märkvärdigt att man skall behöva ta till ordet fyra gånger i en sådan här diskussion, och detta uteslutande därför att förespråkarna för utskotts förslaget inte vilja vara vänliga att hålla sig till sakliga argumenteringsmetoder. Det är ju högst oförklarligt att man kan komma och tala om att sjöfolkets organisationer äro eniga, vilket dessutom är alldeles oriktigt. Man har sagt att sjöfolkets personliga anseende inte kan ned sättas genom en lagstiftning som går ut på ungefär detsamma som sjöfolket självt vill ha till stånd genom en överenskommelse med redarna. Jag har emellertid vänt mig mot att man på så svaga grunder skall genomföra en *lagstiftning*, vars principiella innebörd är synnerligen betänklig.

Vad angår de sociala olägenheterna av att en eller annan utbetalad krigsrisk ersättning skulle gå till botten vill jag säga herr Karl Johan Olsson, att jag inte förutsatt att det bara är denna sak, som utskottet tänkt på. Jag ville bara påpeka att utskottets främste talesman inte kunde fundera ut någon annan olägenhet, och jag tyckte det var så oerhört att man kunde anföra ett sådant skäl för denna lagstiftning, att jag inte kunde underlåta att påtala det.

Herr Branting: När jag i mitt förra anförande instämde med herr Karl Johan Olsson i hans principiella inställning till denna lag, låg däri även ett instämmande i de principiella betänkligheter som han gav uttryck åt i början av sitt anförande.

Här talar åtskilligt för och en del emot, det skall icke fördöljas. Det är ju ofta så vid överväganden och avgöranden: då man till slut måste komma till ett resultat, måste man stanna för det ena eller det andra, allteftersom argumentens vågskål väger över.

Jag begärde egentligen ordet för att i denna debatt stryka under följande: det ger en skev totalbild av lagen om man bara uppehåller sig vid de åtgärder, som vidtagas med sjömännens krigsrisk ersättning, och alldeles förbigår en annan viktig punkt i lagen, nämligen att kronan har åtagit sig garanti för denna ersättning. Kronan är ju enligt 7 § pliktig att förskjuta ersättningen jämte ränta, där redaren eventuellt försummat att betala den. Det är en helt ny princip som här tillämpas, och jag är nästan förvånad över, att inte från något håll rests betänkligheter häremot. Så har emellertid inte skett och detta därför, att man på alla håll är enig om att uppskatta den stora betydelsen för hela landet av det arbete som sjömännen presterar; som ett uttryck för denna uppskattning har den nya regeln tillkommit att kronan träder in som garant, då arbetsgivaren försummar att utbetala ersättning. Detta bör framhållas på samma gång som man ur vissa synpunkter kan ge uttryck för betänkligheter emot att sjömännens krigsrisk ersättning spärras.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av den under behandling varande paragrafen samt vidare på avslag därå; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

2 och 3 §§.

Godkändes.

4 §.

Denna paragraf hade följande avfattning:

Första kammarens protokoll vid urltima riksdagen 1939. Nr 22.

*Lagförslag om utbetalande av krigsrisk ersättning till sjömän. (Forts.)**(i Kungl. Maj:ts förslag:)**(i utskottets förslag:)*

Krigsrisk ersättning, som skall insättas hos postsparbanken, bör inbetalas till banken inom *en månad* från utgången av den, å vilken ersättningen belöper. *Inbetalas ersättningen ej inom nämnda tid, vare redaren skyldig att därefter gälda sex procent ränta till dess insättning sker.*

Krigsrisk ersättning, som skall insättas hos postsparbanken, bör inbetalas till banken inom *två månader* från utgången av den, å vilken ersättningen belöper. *Redaren vare skyldig att å ersättningen gälda ränta från utgången av den månad, å vilken ersättningen belöper, efter den av postsparbanken med avseende å sådan ersättning tillämpade räntesatsen. Dröjer redaren med inbetalningen utöver den i första punkten angivna tiden, skall räntan därefter beräknas efter sex procent till dess insättning sker.*

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Norman, Karl Johan Olsson, Ryberg, Olovson* i Västerås, *Lindberg* i Stockholm och *Werner* i Höjen beträffande 4 § yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Olsson, Karl Johan: Med hänvisning till vad jag anfört vid behandlingen av 1 § skall jag be att få yrka bifall till den av herr Norman m. fl. avgivna reservationen.

Herr Linnér: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på godkännande av den nu ifrågakvarande paragrafen samt vidare därpå att nämnda paragraf skulle godkännas med den lydelse, Kungl. Maj:t föreslagit; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Olsson, Karl Johan, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 4 § i det av andra särskilda utskottet i utlåtande nr 28 punkten A tillstyrkta lagförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes nämnda paragraf med den lydelse, Kungl. Maj:t föreslagit.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propo-

Lagförslag om utbetalande av krigsrisk ersättning till sjömän. (Forts.)
sitionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Olsson, Karl Johan*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 43.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

5—9 §§.

Godkändes.

Slutstadgandena.

Dessa stadganden voro så lydande:

Denna lag träder i kraft dagen efter den då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Lagen skall ej gälla krigsrisk ersättning som belöper å tid efter den 31 mars 1941.

Herr **Nordborg**: Herr talman! Då den nu föreslagna lagen är avsedd att träda i kraft dagen efter den, då lagen utkommit från trycket, ber jag att få framhålla, att det alltid måste taga en viss tid, innan befälhavarna på fartygen — helst i utländska hamnar — kunna få del av lagen. Jag hemställer därför, att den omständigheten måtte beaktas av Kungl. Maj:t, när promulgationskungörelsen till lagen utarbetas.

Efter härmed slutad överläggning godkändes förevarande stadganden.

Ingressen och rubriken.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut med avseende å lagförslaget.

Punkten B.

Utskottets hemställan bifölls.

Anmäldes första särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 76, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ställande av statlig garanti för täckande av vissa kostnader för vedproduktionen m. m.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställanden i utlåtande nr 53 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes andra särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 77, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag

till lag om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän, dels ock i ämnet väckta motioner.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställanden i utlåtande nr 28 bifölles även av andra kammaren.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 185. av innehåll att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut att första särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 85 m. m.

Berörda kungl. proposition, som härefter föredrogs, hänvisades till första särskilda utskottet.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 37, av herr *Wohlin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skatt å kaffe; och
nr 38, av herr *Tjällgren*, i samma ämne.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1.05 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.
